

48

BİR KLASİK



A. Ömer Türkeş

aomert@gmail.com

# AŞK ACISIYLA YAZILMIŞ MEKTUPLAR

**““** *Aşkın doğasına ve tahribatına ilişkin çok güzel, pek çok mutsuz âşığın kendisini bulabileceği satırlar var Kitâbe-i Gam'da.*



Yayınevlerinin Osmanlı döneminde kaleme alınmış edebiyat metinlerine gösterdiği ilgi sayesinde, isimleri ders kitaplarında kalan, birkaçı dışında pek az eseri yeni harflerle yayımlanan pek çok yazar yeniden gündeme geliyor. Ahmet Rasim de bu yazarlardan -ve en önemlilerinden- biri. Ne var ki, "döneminin bütün süreli yayınlarında, her türde kalem oynatmasına rağmen, yazdıklarının büyük çoğunluğu henüz günümüz Türkçesine aktarılmış bile değil." Geçtiğimiz günlerde yeni edisyonu yapılan *Kitâbe-i Gam* ise yazarın en az bilinen eserlerinden biriydi. Osmanlı-Türk edebiyatının en renkli, en velût, kalemi en kıvrak yazarlarından Ahmet Rasim, yıllardır yeni baskıları yapılmayan *Kitâbe-i Gam* romanında bir gencin aşk acılarını anlatıyor...

1865 yılında İstanbul'da doğan Ahmet Rasim, babasının evi terk edip gitmesi nedeniyle ekonomik anlamda zor bir çocukluk dönemi geçirdi. Ancak o dönemin koşullarına göre iyi bir eğitim aldı. 1876'da girdiği *Darüşşafaka*'da -aldığı Fransızca derslerinin de katkısıyla- dünya edebiyatını tanıma fırsatı buldu. Öte yandan modern Osmanlı edebiyatına da ilgisi vardı, özellikle de daha sonra kendisini edebiyat âlemlerine takdim edecek Ahmed Midhat Efendi'ye hayranlık duyuyordu. 1883'te *Darüşşafaka*'yı birincilikle bitirip Posta ve Telgraf Nezareti'ne memur olarak girdiyse de akli edebiyatta kalmıştı. Ahmed Midhat Efendi'nin tavsiyesiyle

1885 yılında *Tercümân-ı Hakikat* gazetesine kabul edildi ve sonraki yıllarda hayatını yazarak kazandı. Sadece İstanbul'un belli başlı bütün gazetelerinde yer alan deneme ve makaleleriyle değil, okullar için yazdığı tarih, dil bilgisi, imla ve aritmetik gibi çeşitli konulardaki kitapları,

roman ve şiirleriyle de tam bir aydınlanma insanı olan Ahmet Rasim, *Resimli ve Haritalı Osmanlı Târîhi* gibi ansiklopedik kitaplar da hazırladı. 1927'de İstanbul'dan milletvekili seçildi ve üst üste iki dönem mecliste yer aldı. 21 Eylül 1932'de Heybeliada'daki evinde hayata veda etti.

## Yaklaşık 50 yıllık yazarlık mesleğinden geride bıraktığı miras, Osmanlı'nın çok renkli sosyal tarihidir...

Ahmet Rasim yaşadığı dönemin birbiriyle çatışan edebiyat akımlarına karşı ihtiyatlı bir duruş benimsemiş, devrin İstanbul'unu -sempleri, insanları, gelenekleri ve gündelik hayatıyla- konu edinmiş ama seçkin bir Osmanlıca ile anlatmıştır. Uzun süren -yaklaşık 50 yıllık- yazarlık mesleğinden geride bıraktığı miras, aslında Osmanlı'nın çok renkli sosyal tarihidir...

### YÜKSEK DUYGULAR VE YÜKSEK BİR DİL

*Ma'lûmât* mecmuasının 28 Teşrinisânî 1895'te (16 Kasım 1311) çıkan 23. nüshasında tefrikasına başlanan *Kitâbe-i Gam*, daha sonra aynı mecmua tarafından üç cüz halinde kitap olarak yayımlanır. "I. cüz, 17 yazıdan ve 136 sayfadan; II. cüz, 1315 (1897) senesinde kaleme alınmış olup, 18-32 yazıları kapsamakta ve 112 sayfadan; III. cüz ise, 1316 (1898) senesinde kaleme alınmış olup, 33-49 yazıları kapsamakta ve 122 sayfadan oluşmaktadır. *Kitâbe-i Gam*, Arap harfli ikinci baskı olarak 1338 (1922) senesinde İkdâm Matbaası tarafından bütün cüzler bir arada tek bir kitap hâlinde 259 sayfa olarak yayımlanır. Eserin bu baskısına, üç yazı daha eklenerek, ilk baskısında 49 olan yazı sayısı 52'ye çıkarılır."

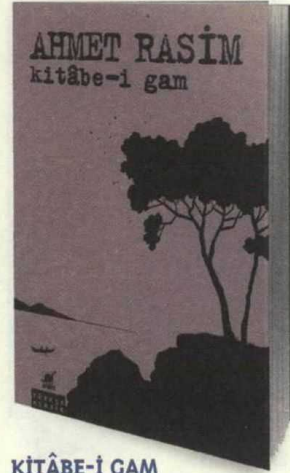
*Kitâbe-i Gam* mektuplar biçiminde yazılmış. Mektupların yazarı genç adam, Büyükkada'da tanıştığı ve âşık olduğu bir kadına sesleniyor. Seslenmekten ziyade yalvarmak diyelim! Başlangıçta kadından karşılık gördüğü, arada bir buluştukları, kadının da ona yazdığı oluyor ama sonra adamdan giderek uzaklaştığı anlaşılıyor. Kadının mektuplarına yer verilmemiş. Birkaç mektup ise kadının yetişkin kızı Neşide'ye hitap ediyor. Böylelikle hikayenin parçaları yavaş yavaş bir araya geliyor. Ne var ki, başı ve sonu olan bir hikaye anlatmamış Ahmet Rasim; seven bir gencin duygularının haritasını çıkarmaya çalışmış. Aşkın doğasına ve tahribatına ilişkin çok güzel, pek çok mutsuz âşığın kendisini bulabileceği satırlar var.

Birkaç örnek: "Aşk insana ızdırâbi çektire çektire öğreten bir histir. Felâket onun mebd'e'indedir (başlangıcındandır). Bunda muâd (hazırlık) muteber değildir"; "Benim sedâlarım, benim seslerim, benim

şüphelerim ruh-ı rencidemi (incinmiş ruhumu) irâhe edemez (dinlendiremez)"; "Aşk nefse itimat ile başlamazsa heves derekesine (seviyesine) iner"; "Daima bizi seveni sevmeyiz. Bunda da haklıyız. Çünkü seven nasıl olsa sevecek. Maksud bizi sevmeyene kendimizi sevdirmek değil mi?"; "Zât-ı aşk zâ'il olduktan (aşkın kendisi yok olduktan) sonra onun ardında bırakacağı hürmete kimsenin ihtiyacı olamaz".

Fark edeceğimiz gibi, *yüksek duyguları yüksek bir dille* yansıtmış Rasim. Hikaye yapısı olarak diğer hikaye ve romanlarından bir hayli farklı. Belki de bu nedenle metnin niteliği -türü- konusunda araştırmacıların kafasını biraz karıştırmış. Kitabın "Sunuş" yazısında belirtildiği üzere *Kitâbe-i Gam*, Agâh Sırrı Levend'e göre "mektup", Şerif Aktaş ve Suat Hızarcı'ya göre "mensure", Nurullah Ataç'a göre "mensure şiir"dir. Reşad Ekrem Koçu ise esere, "roman ve hikaye" başlığı altında yer vermiştir.

Mektupların Ahmet Rasim'in bizzat yaşadığı bir aşkı ve aşk acısını dile getirdiğine dair tanıklıklar olmakla birlikte bunlar biyograficilerin ilgi alanına giren meseleler. Rasim'in "uzun hicranlar ve vuslatlar yaşadığı, divanesi olarak gözyaşları döktüğü ve mehtaba karşı defalarca ayaklarına kapandığı mâşukasının aşkı vesilesiyle" yaptıkları ve yazdıkları okuyucunun zihninde yanlış -ya da farklı- bir Ahmet Rasim portresi çağrıştıırabilir. Melankolik bir kişiliği olduğunu düşünmeyin. İçmeye, eğlence ve hovardalık âlemlerine meraklıydı Rasim. Bu hayata genç yaşta adım atmasıyla birlikte -kendi tabiriyle- «yavaş yavaş olmaya» başlamıştı. Nitekim İstanbul hatıratı niteliğindeki *Fuhs-i Atik*'te eski zevk âlemlerinin, Beyoğlu hayatının, hayat kadınlarının, o mekanların müdavimi erkeklerin anlatımı hem çok gerçekçi hem de eğlencelidir. *Hamamcı Ülfet*, *Belki Ben Aldanıyorum*, *İki Güzel Günahkâr* gibi romanlarında ise Osmanlı cinsel hayatının canlı tasvirleri bulunur. Kısacası, ilk aşkın acısından dersini çıkarmıştır Ahmet Rasim. Zaten sona gelindiğinde *Kitâbe-i Gam*'da yazdıklarının gelip geçiciliğinin kendisi de farkındadır: "Oh! Ey kitâbe! Sen faslû'l-hitâb-ı rûh olmak (ruhun hitap faslı) meziyetini bu devrede kesb edebileceksin (kazanabileceksin). Fakat ne fayda? Senin hitabiyyatın da kendin gibi eser kalacaktır! Sen de susacaksın!"



**KİTÂBE-İ GAM**  
Ahmet Rasim  
Ayrıntı Yayınları